

byla to tenkrát hudba! Tomíček, Tyl a Chmelenský jmenovali se muži-vlastenci, kteří vám propůjčili svých hrdel, a jimi jste vyletěly po prvé jako pravá nefalšovaná česká slina vržená na básnickou poctivost, opravdovost a čestnost, a Česká Věla, Květy a Musejník byly vám — jak to říci, abychom byli zdvořilí? — nu ano: orgány. Dnes jest to Čas. Mácha byl tenkrát Tomíčkovi „rýmotepecem“ a „Máj“ „škvárou“. Vltavy tenkrát nesplavňovali, jinak byl by Tomíček navrhl „Máj“ k témuž užitkovému účelu jako kazatel z Času, velbloudí srstí sice oděný, ale jinak o technický pokrok své vlasti dbalý. Jiný kritik psal o Máchovi jako o cizomilci, člověku nepůvodním, nohsledovi Byrona, básníka „přesyceného rozkošemi života, s duší rozdvojenou, bez víry a naděje“. Ach ano, chrochtaly jste již tenkrát stejně líbezně jako chrochtáte dnes.

Melodie byla již stejná, třebaš nebyla ještě vynalezena slova jako neurasthenie a migréna, ani pařížský velkozávod „Beau Marchais“; o to jste právě pokročily, vy pokrokové zvuky!

„Rozdírají své nitro, každá jiná realita jest jim hrubá, brutální, smrdí!“ A ten dobrý Izaiáš a Nehemiáš z Času myslí, že našel něco nového, a oni říkali to již podobně čeští Tomíčkové, Jakubové Malí a Pytlíčkové Velcí i Máchovi, když vydal „Máj“, i Nebeskému, když vydal „Protichůdce“, i Nerudovi, když vydal „Hřbitovní kvítí“ a „Knihi veršů“. Copak jest to rozdírat své nitro nějaké slušné realistické zaměstnání? Nitro! A byli a jsou hloupí filosofové, kteří tvrdí, že jest to jediná realita a jediná jistota, kterou máme. Plivni po nich, kazateli z Času!

A přišel zase čas, kdy jste se rozchrochtaly v celém svém polyfonním bohatství. Přišel konec let padesátých, počátek let šedesátých, jaro české poesie: rašilo to v ní, chvělo se to v ní a bouřilo to v ní — jak jste tu mohly scházeti?! Tentokrát ujal se vás Jakub Malý a ve venkovském lístku pootavském zahrál jako na šalmaji vaši píseň. Pomlouval tam mladou generaci nerudovsko-hálkovskou stejně a vyčetl jí totéž, co dnes vyčítá moderní poesii české náš prorok z Času: cizomilství, rozervanost, neupřímnost, faleš, nemůžnost, nadutost, nenárodnost, nečeskost.

A přišel Zákřejs po Malém a přeložil vás dvakrát do svého kočovného orchestru a zahrál vás dvakrát, jednou ztlumeněji, po druhé furioso, jednou „Lumírovcům“ v letech sedmdesátých a osmdesátých, po druhé mladé generaci v letech devadesátých, aniž tím popírám, že i jiní před ním a vedle něho, ať sluli Jirečkové, ať Schulzové, ať Krásnohorské, ať Vlčekové, za různých příležitostí nevytroubili z vás nejednu rozkošnou arii k modrému českému nebi a do ucha nejednoho čestného českého autora, který o něco umělecky usiloval a něco umělecky chtěl!

Zněte! Plyňte! Splétejte se v opičí kankán, postupujte se, obohacujte se, rozkveťte do fioritur, hleďte si ozvěny. Bez vás nebylo by českého jara. Provázejte je, jako jinde je provází zpěv slavičí.

Různým adresám

Ačkoliv jsem již v 8. č. České kultury protestoval proti tomu, abych byl přiřazován do jakéhokoli církevního nebo klerikálního útvaru, tábora nebo směru, dopouští se této neslušnosti dr Herben v nedělních Besedách Času znova svým známým potouchlým způsobem. Pouhý fakt, že P. Dostálovi-Lutinovi zalíbilo se pokládati mou přednášku o Claudelovi vedle jiných projevů literárních nebo vědeckých, na

př. prof. Zdeňka Nejedlého a dra Vlastimila Kybala (který, pokud vím, v předmluvě k „Denisovi a Bílé Hoře“ výslovně zdůraznil svéprávnost a svézákonnost vědecké oblasti a protestoval proti tomu, aby z jeho práce, nesené zájmem a zřetelem ryze vědeckým a literárním, byl vyloučen kapitál politický) za projevy jakési „renesance katolicismu“, stačil mu, aby zcela politikařsky a církevnicky podezíral touž methodou hrubě vnějšíkovou, jakou P. Dostál-Lutinov se smlouvá a nadbíhá. Přednášel-li jsem o Claudelovi, nepřednášel jsem o něm proto, že byl konsulem v Praze nebo že jest vášnivým katolíkem, nýbrž jedině proto, že jest veliký básník; ale ovšem zastíráti si oči před tím faktem, že síla a mohutnost jeho koncepcí básnických jest do značné míry podmíněna jeho věrou, provozovati tuto směšnou pštroší politiku, přenechávám kulturním dětem; kulturní muž vidí zde problém, s nímž musí se čestně vyrovnati, východisko celého myšlenkového řetězce. Nevím posud, přiblíží-li mne můj příští vývoj duševní a básnický katolicismu nebo odvede-li mne od něho; ale ať tak, ať onak, jedno vím: že půjdu jen za svou vnitřní nutností, za příkazy svého nitra, jako jsem šel posud, a ne za vnějším ziskem nebo leskem; a také to vím, že byť bych stal se i katolíkem, nebudu nikdy katolíkem po způsobu Dostála-Lutinova a budu i v katolicismu od něho a jeho metody vzdálen na hony a hony. Tím odmítám jednou provždy všechny insinuace dra Herbena, jako bych já — kromě jiných, jež jmenoval P. Dostál — podléhal svodům slávy, popularity, módy etc.; kaliti a másti takto boj a vývoj myšlenkový a duševní, pro to není odsudku dosti ostrého. Mne Zeyerův pomník neoslňuje sice jako mne neoslňuje žádná pocta hmotná, ale nevidím v tom také příznaku úpadku, že se mu pomník staví: jest ho hoden i jako básník i jako člověk — pravím to s klidnou rozvahou, s klidnou proto, že nejsem nekritický jeho obdivovatel. Já nevidím také mezi Nerudou a Zeyerem nesrovnatelného rozporu, který tu chce vykonstruovat dr Herben; naopak: jsou si bližší, než se zdá a než se zdálo i jim. I v Nerudovi jest plno lidového katolicismu, přesto, že psal i časové brožury protiklerikální; to jest povrch: *básnické nitro* jeho — a každému, kdo umí básníka čísti, jest to patrné, — napájelo se často a mnoho z lidového katolicismu: od „Knihi veršů“ přes „Balady a a romance“ a „Prosté motivy“ až do „Zpěvů pátečních“ dokazuje to řada básní. A Zeyer, byť byl i katolík, jest především křesťan a veliký křesťan; a naprosto neklerikál: překrásný „Inultus“ ze „Tří legend o křesťanovi“ jest rozhodně a určitě protiklerikální.

A ještě slovo o p. Alfredu Fuchsovi a jeho příspěvcích. Neztotožňuji se s nimi a stojím vůbec jinde než p. Fuchs; ale otiskuji je, protože jsou hodnotné. Prostá spravedlnost nutí mne zdůrazniti zde, že p. Fuchs není estét opojený mystikou katolicismu a jejími „perversními parfumy“, již proto ne, že „perversních parfumů“ není v opravdové katolické mystice; tolik mohl by věděti jinověrec i nevěrec, je-li jen vzdělaný; každý filosoficky sčtělý člověk ví, jak na příklad soudil Schopenhauer o mystice a jaký měla význam pro něho. Ale p. Fuchs není vůbec mystik: referoval-li o některých dílech mystiků katolických v České kultuře, referoval o nich jako o dílech básnických nebo psychologicky hodnotných. Panu Fuchsovi není náboženství ani projevem citu, tím méně ovšem věcí nervů; jeho nedovode ke katolicismu estétství, touha po sensacích nervových. Touží po objektivitě dogmatiky; jemu v rozumové a volní stránce lidské duše kořen náboženství, a tím a proto jest mně sympatický.